

Ivan Milić (prir.), *Uredbe i naredbe za obdržavanje u Kaštelu Vrsar i njegovu kotaru*, Vrsar: Općina Vrsar – Turistička zajednica Općine Vrsar, 2017., 616 str.

U nakladi Općine Vrsar i Turističke zajednice Općine Vrsar izišla je knjiga *Uredbe i naredbe za obdržavanje u Kaštelu Vrsar i njegovu kotaru*, autora Ivana Milića. Autor je publikaciju razdijelio u nekoliko cjelina. Prvi dio čine uvod i studije posvećene različitim aspektima života u Vrsaru koji su predstavljali ambijent i kontekst u kojemu je porečki biskup donosio pravna pravila.

U publikaciji nakon »Predgovora«, autora Livija Prodana i Lina Zohila (str. V – VI), i »Uvoda« (str. 1 – 5) slijedi poglavlje »Nastanak i početci Vrsarske grofovije« (7 – 14), u kojem Milić prikazuje nastanak Vrsarske grofovije počevši od VI. stoljeća i obrađuje tzv. Eufrazijeve povlastice iz 543. godine. Zatim slijedi poglavlje »Teritorij i stanovništvo Vrsarske grofovije« (15 – 25) gdje autor prikazuje granice i površinu te broj i kretanje stanovnika ondašnje Vrsarske grofovije. »Vrsarska grofovija i Sveta Stolica« (27 – 32) sljedeće je poglavlje u kojem Milić prvotno govori o civilnoj vlasti porečke Crkve nad Vrsarskom grofovijom. Slijedi poglavlje »Vrsarska grofovija i Sveto Rimsko Carstvo« (33 – 37). Ovdje Milić navodi da je na položaj Vrsarske grofovije i njezinu imunitetnost bio presudan utjecaj koji su imali odnosi Svete Stolice i Svetoga Rimskog Carstva. Opisuje kako Sveta Stolica ima prvenstvo i vrhovno vlasništvo nad Vrsarskom grofovijom. U poglavlju »Vrsarska grofovija i Akvilejski patrijarhat« (39 – 41) autor govori o odnosu Porečke biskupije i Akvilejskoga patrijarhata. Zaključuje kako čitatelj treba strogo razlikovati civilnu od duhovne vlasti. »Vrsarska grofovija i Mletačka Republika« (43 – 45) naslov je poglavlja u kojem Milić prikazuje uspostavu vlasti i utjecaj Mletačke Republike u Istri odnosno Vrsarskoj grofoviji. U posljednjem poglavlju prve cjeline pod naslovom »Prestanak postojanja Vrsarske grofovije« (47 – 49) autor opisuje proces ukidanja Vrsarske grofovije te uspostavu mletačke vlasti u Vrsaru.

Drugi je dio knjige posvećen propisima koji su se izdavali za Vrsar. U poglavlju »Tekst, naziv i datacija izvora prava u Vrsarskoj grofoviji« (51 – 60) Milić prikazuje pravni redak Vrsarske grofovije i ulogu porečkoga biskupa kao vlastodržca kojem je pripadalo sve pravo kao vrhovnoga civilnog vlasnika i grofa. Autor je pojasnio kako ti propisi nisu bila čisto hipotetska i apstraktna pravila koja je donosio neki nedohvatljiv zakonodavac ili zakonodavac u kakvoj dalekoj zemlji, već porečki biskup koji je tijekom XVII. i XVIII. stoljeća znatan dio vremena rezidirao upravo u Vrsaru, u biskupskoj palači, današnjemu Kaštelu. Ta su pravila stoga životna, proizišla iz vrsarske svakidašnjice i njezina dobra poznavanja te su motivirana problemima i izazovima s kojima su se stanovnici Vrsara svakodnevno u praksi suočavali. To nisu nametnuta pravila, već reakcija na konkretan problem. Opravdano je stoga ta pravila nazvati autentičnim vrsarskim pravom koje je jedinstveno i neponovljivo te neraskidivo povezano s Vrsarom.

U desetom poglavlju, pod naslovom »Tiskano izdanje kodifikacije Vrsarskog prava iz 1609. godine« (61 – 63), autor opisuje objavu i razlog tiskanja kodifikacije vrsarskoga prava u Udinama, a ne u središtu Mletačke Republike, Veneciji.

U poglavlju »Pravna baština i utjecaji različitih pravnih tradicija na izvore prava u Vrsarskoj grofoviji« (65 – 76) posebno su iscrpno opisani utjecaji različitih pravnih tradicija na vrsarsko pravo, posebno kanonsko, rimsko i srednjovjekovno rimsko-kanonsko pravo te običajno pravo vrsarske zajednice.

Slijedi poglavlje »Pravni poredak i pravno uređenje u Vrsarskoj grofoviji – kratak pregled« (77 – 95) u kojem Milotić sažeto objašnjava razine vlasništva i vlasti u Vrsarskoj grofoviji te prikazuje pravno uređenje u izvorima prava Vrsarske grofovije kojima je reguliran status vrsarskih podanika, stranaca, doseljenika i prolaznika. Zatim objašnjava stvarnopravno uređenje, obveznopravne odnose, nasljedno pravo, sudske postupke, bilježništvo, naknadu poljskih šteta, način kažnjavanja prijestupa i zločina, strukturu grofovije i službi, način objave općih akata, bratovštine, vrsarsku župu, strateške objekte, zdravstvo, vodoopskrbu te sustav mjera i utega.

Posljednja je studija, »Gospodarstvo Vrsarske grofovije« (97 – 112), posvećena gospodarstvu Vrsarske grofovije te je ona daleko najopsežnija i najiscrpnija. To je svojevrsna kodifikacija prošlosti svih aspekata vrsarskoga gospodarstva: vinarstva, maslinarstva, stolarstva, ribolova, trgovine i trgovanja, kulinarstva, proizvodnje hrane i pića, higijenskih i kvalitativnih standarda te ostalih gospodarskih čimbenika, koja može poslužiti kao široka osnovica za mnoga buduća istraživanja.

U četrnaestom su poglavlju knjige, »Kodifikacija prava Vrsarske grofovije iz 1609. godine« (115 – 239), prikazani faksimili izvornika s prijevodima. Milotić u uvodu poglavlja naglašava da se prijevod kodifikacije priredio poštujući zahtjeve preciznosti i nomotehničkih standarda. Napominje da se u tekstu prvotno nastojalo očuvati pravnu bit i značenje pravnih pojmova u kontekstu u kojem su se primjenjivali.

Zatim slijedi poglavlje »Pojedinačne uredbe i naredbe Vrsarske grofovije nakon 1609. godine« (242 – 316) u kojem autor objavljuje deset faksimila izvornika uredbi s prijevodom, odnosno naredbi koje su nastale nakon 1609. godine.

U šesnaestom je poglavlju, »Neslužbena zbirka prava Vrsarske grofovije u prijepisu iz 1768. godine« (318 – 576), prikazana čitava neslužbena zbirka faksimila izvornika s prijevodom. Zbirka sadrži sveukupno šezdeset sedam odjeljaka odnosno članaka koje je 24. kolovoza 1768. zapisao biskupijski kancelar Paulo Chiurcon u Poreču.

Kao dodatke na kraju je knjige Milotić priložio sljedeća poglavlja: »Popis literature« (577 – 588), »Izvori« (589 – 590). Slijede zasebna kazala: »Kazalo« (591 – 595), u svezi sa studijama, kojim je obuhvaćeno prvih 13 poglavlja knjige, zatim slijedi »Kazalo« (597 – 602) u svezi s poglavljem *Kodifikacija prava Vrsarske grofovije iz 1609. godine*, »Kazalo« (603 – 605) uz poglavlje *Pojedinačne uredbe i naredbe Vrsarske grofovije nakon 1609. godine* i »Kazalo« (607 – 614) koje je povezano s poglavljem *Neslužbena zbirka prava vrsarske grofovije u prijepisu iz 1768. godine*. Knjiga završava »Sadržajem« (615 – 616).

Knjiga Ivana Milotića *Uredbe i naredbe za održavanje u Kaštelu Vrsar i njegovu kotaru* jedinstvena je po svom sadržaju jer, za razliku od statutarnih propisa u Istri, sadržava temeljne »ustavne« propise jedne specifične teritorijalno-političke cjeline, odnosno državine srednjovjekovnoga tipa kojoj je na čelu bio biskup. U knjizi možemo vidjeti da je autor vrstan poznavatelj pravnih instituta i fenomena te se obradom propisa pokazao kao dobar poznavatelj terminologije koja pripada rimskom, kanonskom i srednjovjekovnom rimsko-kanonskom pravu.

Na kraju valja napomenuti da, osim što knjiga predstavlja velik doprinos znanstvenoj i stručnoj literaturi u Hrvatskoj, isto tako, zbog svega navedenoga, knjiga može biti iscrpan pregled društvene, pravne, kulturne i gospodarske prošlosti lokalne zajednice – Vrsara, kao i svakidašnjice, te značajan poticaj daljnjim istraživanjima.

Mirela Mrak